

Bulányi György

ÁLDOTT A KIRÁLY!

Jézus bevonulása Jeruzsálembe

Ahogy Jézus gondolta a diadalmenetet

Betfagé közelébe érve két tanítványt elküldött a számáért (Mk 11,2; Mt 21,2; Lk 19,30). Jézus akarta a diadalmenetet. Hogyan akarhatta, amikor illúziótlannak kellett lennie az érte lelkesedők tudatának át nem alakult voltát illetően? Úgy, hogy szimbolikus aktusnak szánta a Terv javára és értelmében. Ugyanúgy, ahogy a kenyérszaporítást is: öt kenyér bőven elegendő anyag tízezrek Dzóé-jának [„Is-ten országabeli életének”] táplálásához. Egy számár, amely nem harci mén, katonák és fegyverek nélkül is elég az általa akart Ország Királyának. De hát Jézus tudta – isteni, és minden bizonyos emberi tudásával is – előre, hogy ez a diadalmenet nem az ő tudata szerinti Ország diadalmenetét fogja jelenteni az Érte lelkesedők tudatában! A kenyérszaporításkor is tudta! Mégis megtette.

Megtette, mert az idők végezetéig szóló érvényű tanítással jött Tanítónak és Nyájajuhásznak. Hét évtizeddel az események után János beszámol róla, hogy akkor ők nem értették meg Jézus szándékát, de később igen. E késői megértést egy Zakariás-idézettel igazolja János is, Máté is: „Ujjongj nagyon, Sion leánya, örvendezz, Jeruzsálem leánya! Imhol, királyod jön feléd, Istennek tetsző és megmentő; szegény ő, számárháton lép fel, számár csikaja hátán” (Zak 9,9). János úgy idézi e helyet, hogy elmarad a király jellemzése, Máté pedig a „szelid” szóval foglalja egybe annak vonásait (Mt 21,4-5; Jn 12,14-6; Jn 12,14-62; Mt 21,2; Lk 19,30). Jézus akarta a diadalmenetet, mert hogyan ismerhetnénk és érthetnénk mi ma az Istennek tetsző, megmentő és szegény Királyról szóló örömhírt, ha Jézus visszahőkölt volna akár annak elmondásától, akár annak szóban forgó illusztrálásától – azon az alapon, hogy úgy sem képes átalakítani a választott nép tudatát, hogy úgyis félreértik szándékait?

Az evangélisták sok tekintetben és sok alkalommal naiv tanúk. Ez

alkalommal is. Naivul és boldogan írják le a tömeg lelkesedését, s ugyanakkor Lukács beszámol az ünnepelt hangosan zokogó siratóénekeiről is (Lk 19,41). A kritika él a gyanúperrel, hogy dicsőségesebbnek látták is, és rajzolták is e bevonulást, mint amilyen az valójában volt. Könnyen lehet, hogy Jézus, felérve az Olajfák-hegyének tetejére, ahonnan már rálát a városra, le is száll a számár hátáról, és visszaküldi azt gazdájának (vö. Mk 11,3).

Miért szállt le a diadalmenet ünnepeltje ünnepeltségének általa is akart szimbólumáról, a hátasállatról? És miért mond a diadalmenet ünnepeltje hangosan zokogva siratóéneket a város fölött, amely felé diadalmenettel kísérik? Siratja a várost, amely azért fog elpusztulni, mert a város most ujjongó, de hamarosan majd „Barrabást!” kiáltó népe nem ismeri fel a diadalmenet hősében a Szeretet küldöttjét; siratja a várost, mert a maguk harcos messiását akarják felismerni a számárháton fellépő „szelid” Názáretiben.

Jeruzsálem sorsát, pusztulását azonban Jézusnak tudnia kellett – emberi tudásával is – a kenyérszaporítás és Szíria óta. Az őt meg nem értés és elvetés ezt a népet egyértelműen löki a nemzeti szabadságharc, a Római Birodalom ellen lázadás felé, ami szükségképpen egyet jelent a főváros és a szentély pusztulásával. Beszél is e pusztulásról már korábban is: amikor Heródesre hivatkozva a farizeusok külföldre szökésre akarták rábírní, és máskor is (Lk 13,34-5; Mt 23,38). De zokogás és siratóének nélkül beszélt róla. Annál is feltűnőbb a zokogás, mert forrásaink Jézust ép, erős idegrendszerű embernek mutatják, akiről mindössze kétszer említik meg, hogy sírt. Lázár sírjánál azonban csak könnyezett (gör. *darküein*), ez alkalommal pedig fennhangon zokog (gör. *klaiein*), mint a temetési siratók (Jn 11,35; Lk 19,41).

Ha nem mutatkozott gyenge idegrendszerűnek, hogyan tehette meg, hogy egy diadalmenetben, és éppen mint a diadalmenet hőse, zokogni kezd? Szóba kell állnunk az

idegzeti kiborulás lehetőségével. Látva az őt körülvevők tudatát, látja a feltartóztathatlan következményeket. Látja a meg nem értést és ennek minden következményét: a maga csúfos pusztulását, az Ország elvételét az Ószövetség népétől (egy zsidó férfi siratja itt a maga nemzetét), s ennek külső megpecsételését, a szentély pusztulását. A diadalmenet hőse, Jézus, zokog, mert az őt Ünneplők nem ismerték fel látogatásának idejét (Lk 19,41-44).

Ahogy a nép

Lehet, hogy túlzóak a leírások, de ennek ellenére is megörökítik nemcsak a jézusi szándékokat, hanem azok meg nem értését is. A tömeg létéből, magatartásából és jelszavaiból világosra rajzolódik az a lelkesedésszint, amely most sok tekintetben felülmúlja a galileai zenitét is.

A tömeget egyfelől a Jerikó felől vele együtt jövő zarándokok, illetve a Jézust és Lázárt látni Betániába ment jeruzsálemiek (Jn 12,9) alkotják, másfelől a Jeruzsálemből elébe jövők, akik részben az ünnepre már feljött vidékiek, részben a Lázár-csoda hatása alatt álló jeruzsálemiek (Jn 11,56; 12,12-3.17-8). A tanítványok a számár hátra teszik ruhájukat, a Jézussal együtt jövők az útra terítik elibe ruhájukat s a helyben vágott lombokat. A Jeruzsálemből jövők palmaágakkal mennek elébe. Lelkesedésük okát Lukács foglalja össze: „örvendezve kezdtek dicsérni Istent, fennszóval mindazokért a csodákért, amiket láttak” (Lk 19,37). A csodatevőt ünneplik. Eldöntötték már a maguk számára az elmúlt két esztendő olyannyira izgató kérdését: Kicsoda a Názáreti? Azért az üdvrivalgás, a megüdvülő hozsanna, mert eldöntötték már. A felhangzó jelszavak világossá teszik ezt. Fölsimították a Názáretiben Jézust – a maguk tudata szerinti Messiást. Alighanem zavarja őket, hogy nem harci mén van alatta, és az is, hogy fegyvernek látható nyoma sehol. De bíznak, reménykednek, hogy hamarosan azok is előkerülnek; hisznek az

Ország közeli megvalósulásában (Lk 19,11).

Az Istent dicsérő, Jézust dicsérő hozsannázás mellett sűrűn szerepel az „Eljövendő” dicsérete is. Ünneplik őt mint az Úr nevében Eljövendőt, ünneplik áldott Dávid atyjuknak az Úr nevében eljövendő országát, ünneplik őt mint Dávidnak fiát. Kimondják gondolataik végét is: ünneplik őt mint ennek az Úr nevében eljövendő országnak az Úr nevében eljövendő Királyát, nemzetüknek a Mózesről kezdve végig az összes prófétáktól megígért végső és legnagyobb Királyát. Ünneplik és várják tőle azt a szerepkört, amely elől elmenekült a kenyérszaporításakor, s amelyet mint küldetésétől idegent leplezett le a kafarnaumi zsinagógában (Mt 21,9; Mk 11,9-10; Lk 19,38; Jn 12,13).

Máté úgy tudja, hogy a diadalmenet be is vonul a városba, s annak hatására „felbolydul” az egész város. Magából a szóból megállapíthatatlan tudatállapottal kérdezi a város: Kicsoda ez? A lelkes sokaság – nyilván a diadalmenet résztvevői – így válaszol: „Ez Jézus, a galileai Názaretből jövő próféta.” A kérdésben és a válaszban egyaránt felfedezhető óvatosság alighanem arra utal, hogy a falakon belül azért mások az erőviszonyok, mint az országúton (Mt 21,10-1).

Máté úgy tudja, hogy azonnal sor kerül a templom megtisztítására, aminek az erkölcsi tekintély erejében való végrehajtása ily előzmények után eléggé nyilvánvaló. Nem nyilvánvaló azonban, miért akarta Jézus eltüntetni az évszázados szokást. Az ország és a diaszpóra zsidói csak nem hurcolhatták magukkal száz és ezer kilométereken keresztül az áldozati állatokat! Csak szükség volt piacra Jeruzsálemben, és nyilván ez volt a legalkalmasabb szabad terület erre a célra. Jézus nem először látta a vásárt. Ha eddig elviselte, miért nem viseli most? Hogy az „irgalmat, és nem áldozatbemutatókat” akaró Jézus nem feltétlenül örül e vásári nyüzsgésnek, érthető. De hát még el sem rendelte a maga új áldozati kultuszát, s még ő is készül elfogyasztani a húsvéti bárányt, amelyet alighanem ezen a piacon vásárolnak meg azok, akik a bárányt elkészítik számára.

Alighanem ugyanaz a magyarázata a templommegtisztítás szándékának, mint ami megmagyarázta azt, hogy az Olajfák-hegyén siratóéneket mondott. Megpillantva a vásárt, újabb érzelmi hullám keríti őt hatalmába: az át nem alakított

tudatú népe felett érzett keserűség. A harmadik esztendőben jár már a Tanító, s e vásári nyüzsgés Jézusnak arról beszél, hogy népe mit sem értett meg mindabból, amit esztendők során elmondott neki. A hamarosan nyilvánvalóan és teljességgel semmibe menő nyáj-egybegyűjtési küldetés élményei sűrűsödhetnek össze előre lelkében, s alighanem ennek következménye, hogy „mindannyiukat kiűzte a templomból” (Jn 2,13-6; Mk 11,15-7; Mt 21,12-3; Lk 19,45-6).

A templom megtisztítása után – Máté szerint – vakokat és sántákat gyógyít a templomban. A gyermekek ott, a templomban visszhangozták tovább a diadalmenet jelszavait: „Hozsanna Dávid Fiának!” (Mt 21,12-5). Mindez nem találkozik osztatlan tetszéssel a jeruzsálemiek részéről. A vezetőket illetően ez nyilvánvaló. A köznépet illetően a Máté-féle városfelbolydulás kétirányú értelmét János továbbviszi, amikor a templommegtisztítás után nem a vezetők, hanem a jeruzsálemiek ajkára adja a már annyiszor hallott kérdést: „Micsoda jelet mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed” (Jn 2,18)? Válaszára visszamlékeznek majd az ott állók, és tanúsítják is majd a hallottakat a per során (Jn 2,19-21; Mt 26,60-61; Mk 14,57-58).

A néphangulat, vagy talán általánosabban a jeruzsálemi hangulat kétirányúan problematikus voltát jól érzékeltetik az evangélisták, amikor lezárják a fenti eseményeket. Márk szerint: a vezetők Jézus elvesztésének módján tanakodnak, „mert féltek tőle, hiszen az egész nép lelkesedett tanításáért...”; majd kontraszthatásszerűen így folytatja szövegét Jézusról: „és amikor beesteledett, kiment a városból” (Mk 11,18-9). Lukács szerint: a vezetők nem tudják megtalálni Jézus elvesztésének módját, „mert az egész nép csüngött rajta, hallgatván (tanítását)” (Lk 19,48). János szerint: „Sokan hittek benne, mert látták az általa művelt csodákat. De Jézus nem bízott bennük, mert ismerte mindnyájukat... tudta, hogy mi lakik az emberben” (Jn 2,23-25). Diadalának színhelyén Jézusnak nincs biztonságos éjjeli szállása Jeruzsálemben.

Abszolút győzelem

Már a templommegtisztítást felhasználja arra, hogy megkezdje tanítói küldetésének halála előtti utolsó szakaszát, az utolsó jeruzsálemi örömhír-hirdetést. Ezt folytatja

a következő napokban: „És tanított minden nap a templomban” (Lk 19,47). Tanítói programját csak kisebb részben szabhatja meg önmaga, nagyobb részt rákényszerítik ellenfelei. A letartóztatásig hátralévő napokban felvonul a választott nép egész szellemi hadserege, hogy vitában két vállra fektesse Jézust. Szükségük van erre. Le akarják választani róla a jeruzsálemi népet. Rákényszerített vitákban tölti el tehát tanítói működése utolsó szakaszának legnagyobb részét. Csak Nikodémus keresi meg négyszemközt az éjszakában, ellenfeleinek vezérkarai nyílt színen és fényes nappal akarják két vállra fektetni – a nép szeme láttára és füle hallatára. Törekvéseiket nem koronázza siker: meghiúsuló akcióik sora a jeruzsálemi nép lelkesedését egyre magasabbra tornázza. A viták leírása során az evangélisták értesítenek bennünket a tömeghangulatról is.

Ellenfelei megkérdézik Jézust: Honnan a hatalma? Ő ellenkérdést tesz fel, amire nem mernek szívük szerint válaszolni a nép miatt. Jézushoz csak a templomban tudnak eltalálni, ahol tanít: „Mikor egy nap a templomban tanította a népet és hirdette az Örömhírt, odaléptek Hozzá ... és megkérdézték” (Lk 20,1). Ily körülmények között nem szólhattak – Jézus kérdésére – a Keresztelő ellen, mert féltek a néptől; féltek, hogy megkövezi őket (Mk 11,32; Mt 21,26; Lk 20,6). Lukácstól arról értesülünk, hogy Jézus – ellenfeleinek jelenlétében – a népek mondja el a gonosz szőlőműködéséről szóló példabeszédet (Lk 20,9). Ellenfelei megértik a példabeszédet, és ott helyben le akarják tartóztatni, de nem tehetik, „mert féltek a néptől” (Mk 12,12; Mt 21,46; Lk 20,19). A jelenlévő néptől, s annak kiszámíthatatlan – talán őket megkövezni is hajlandó – ellenakciójától.

Az adópérez-akciót Lukács ezekkel a szavakkal zárja: „Így egyetlen szavába sem tudtak belekötni a nép előtt” (Lk 20,26). A szadduceusok akcióját pedig Máté így zárja: „és hallván ezt a tömegek, magukon kívül voltak tanítása miatt” (Mt 22,33). Ezután Jézus készíti kérdést ellenfeleinek, amelyre azok képtelenek válaszolni: „Senki sem akadt, aki egy szót is tudott volna erre felelni...” (Mt 22,46). Márk ugyanezt a jelenetet így zárja: „A nagy néptömeg örömmel hallgatta őt” (Mk 12,37). Ezután Jézus hatalmas ellentámadásba megy át. Megsemmisítő tanítást mond ellenfeleiről,

mégpedig a jeruzsálemi nép számára: „Akkor Jézus ezekkel a szavakkal fordult a néphez és tanítványaihoz: Az írástudók és farizeusok Mózes tanítószékeiben ülnek...”, ill. „Az egész nép hallatára így szólt tanítványaihoz: Óvakodjatok az írástudóktól...” (Mt 23,1; Lk 20,45).

Mind e napoknak összefoglaló rajzát adják Lukács záró sorai: „Napközben a templomban tanított, éjszákára azonban kiment az Olajfák-hegyére, és ott tartózkodott. Kora reggel az egész nép a templomba tódult, hogy hallgassák” (Lk 21,37-38). A nép előtt akarták lejártni. Jézus a nép előtt aratott megsemmisítő győzelmet felettük. Az abszolút győzelem tényével állunk szemben.

Hogyan magyarázható ez az abszolút győzelem Jeruzsálemben? Az előző év végén Jézus még borotvaélen táncolt e városban, az elfogatás és megkövezés pillanatonként esedékes és lehetséges levegőjében. A szinoptikus evangéliumok rajzolják az eseményeket, s a szinoptikusok csak győzelmeket tudnak rajzolni? Nem, mert hamarosan beszámolnak a „Feszítsd meg!”-ről. Az egész ország van most együtt, amiben elenyésző kis részt alkotnak a jeruzsálemiek? A vidékiek túlsúlya sem magyarázza az abszolút győzelmet, mert hamarosan ugyanezek a vidékiek fogják Barrabást választani.

Egyetlen magyarázat lehetséges csupán: beért a kétesztendő munka.

A hatalommal való tanításon és a csodatetteken kelt csodálkozás végző győzelmet aratott. A Galileát és Júdeát és Jeruzsálemet egyaránt képviselő, a húsvéti ünnepre a szentély körül összegyűlt választott nép eldöntötte a kérdést: a Názáreti a Messiás! S ahogy a vezetők fölött aratott szellemi győzelmek során egyre magasabbra hág bennük Jézus feltétlen tekintélye, úgy lesz egyre hatalmasabb a várakozás a döntést magában már elvégző köznépből – a Messiás nyilván és hamarosan elkövetkező további és döntő lépéseire

Forrás: KIO, 4. kötet, 638-642.

Újjászületés

Ízlelgetve ezt a szót, az jut eszembe, hogy mi, az egyszer már megszületettek, vajon mekkora irgalomban részesülünk, amikor átélhetjük az újjászületést. Első születésünk alkalmával átmentünk és átértünk a nemlétből a létezésbe. Létrehívott bennünket az Élet. De ez történik-e velünk az újjászületés alkalmával is? Akkor is a nemlétből érkezünk a létbe? Akkor is életre hív bennünket az Élet?

Megdöbbenő tapasztalásban volt részem nemrégiben. Részt vehettem egy előadáson, ahol a soproni kórház pszichiátriai osztályának munkáját mutatták be az előadók, különös tekintettel a függőségben szenvedők gyógyítására. Ennek az előadásnak részeként meghallgathattam egy felépülőben lévő alkoholfüggő beteg vallomását az életéről. Miközben hallgattam a történetet, láttam magam előtt a mesélőt, amint alkoholmámoros állapotában járja a pokol bugyrait. Belső mozivásznomon megjelent a vergődése, haláltusája. Láttam, amint körülveszi a sötétség, a rémület, az elveszettség, a lassú távoldás az élettől. És vele együtt hallottam azt a hangot is, amely először csak alig hallhatóan, elhessegethetően hívni kezdte. Egyik kezével a halált ölelte, de a másik, a szabadon lévő keze lassan az Élet ujjait érintette. A lelki „szülőcsatorna” útját végigjárva, egyszerre csak kibukkant a fényre! Atért a túlsó partra, hátrahagyta a halál ösvényeit, és elkezdte újraépíteni önmagát. Hatalmas erővel és kitartással kereste és élesztette újjá személyiségének rejtett kincseit. Újjászületésének min-

den napján dolgozott a feltámadott lélek ékesítésén, fényesítésén, gazdagításán. Története mélyen megérintett.

Őszinte együttérzést és tiszteletet éreztem a mesélő hölgy iránt. A halál és feltámadás útját megjárni hatalmas bátorságot és erőt igénylő út. Ennek az embernek, és vele együtt mindazoknak, akik függőségeik kötelét el tudják vágni, megadott az erő, ők az Élet hősei! A feltámadás, újjászületés katartikus élményének birtokosai.

De itt vagyok én, meg te, akik életünk sorát egyforma gyöngyökből fűzzük fel. Válogatunk ugyan színek és formák között, súlyosabb és pille szemek között, de nincs szakadás a sorban. Tart a szál, nem akad el a fűzés, keresünk és találunk szemeket. Számunkra is van újjászületés? Mi meghalunk-e a régi embernek, hogy megszülethessen bennünk az új?

Nekem a Húsvét annak az ideje, hogy átéljem a halál és az újjászületés misztériumát. A kereszton elgyengülő emberi test a fizikai lét mulandóságát szimbolizálja számomra. Jézus lassú halála, fizikai kifosztottsága és megalázottsága a test veszendő voltára emlékeztet évről évre. Ő életét adta példaként arra, hogy a szeretet parancsa mindenekfölött megvalósítandó. Az életét elvenni akaróknak, az őt keresztre feszítőknak odaadta ezt a mulandó testet. Meghalt a kereszten. Sírba tették, de harmadnapra újjászületett. Lélekből, a léleknek. Nekünk példának, hogy nem a fizikai lét megőrzése az életünk fő feladata. Feltámadásával átélhetem saját lelkem újjászületését nap mint nap.

Csizovszki Zsóka